एकाइ ३ · नागरिक चेतना, अधिकार र कर्तव्य

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क २९

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ मुख्य शब्द

१. सरकार — **ज्ञान · ३**
२. सार्वभौमसत्ता
३. लोकतान्त्रिक संस्कार
४. लिखित संविधान
५. मानव अधिकार
६. एकसदनात्मक

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ चित्रको नामाङ्कन

१. पहिलो संविधान सभाको निर्वाचन — **ज्ञान · २**
२. गणतन्त्र घोषणा
३. नेपालको संविधान जारी (संविधान दिवस)
४. दोस्रो संविधान सभाको निर्वाचन

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

३ ठिक कि बेठिक?

i. ✓ **ठिक** — **ज्ञान · २**
ii. ✗ **बेठिक:** बेलायतको संविधान अलिखित संविधान हो।
iii. ✗ **बेठिक:** मुख्यमन्त्रीसहित मन्त्रीपरिषद्का सदस्य प्रदेश सभाको कुल सदस्य सङ्ख्याको २० प्रतिशतभन्दा बढी हुन पाउँदैनन्।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ अति छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**
✓ निश्चित भूभागमा फैलिएको, सरकार र सार्वभौमसत्ता भएको सङ्गठित राजनीतिक एकाइ भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**
✓ संयुक्त राष्ट्रसङ्घले सन् १९४८ डिसेम्बर १० मा भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — **ज्ञान · १**
✓ नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** — **प्रयोग · १**
✓ बालविवाह लेखेमा।

ङ. **अङ्क विभाजन** — **बोध · १**
✓ आफ्नो विचार राखिसकेपछि बहुमतको निर्णय मानेर सहभागी हुने भनी लेखेमा।

च. **अङ्क विभाजन** — **बोध · १**
✓ प्रदेश प्रमुखले भनी लेखेमा।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

छ. **अङ्क विभाजन** **ज्ञान · १**

✓ गणतन्त्र लेखेमा।

ज. **अङ्क विभाजन** **ज्ञान · १**

✓ सशस्त्र प्रहरी बल लेखेमा।

५ छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ जमिन, पानी, वन र खनिज जस्ता स्रोत आफैँ काममा आउँदैनन्, मानिसले ज्ञान, सिप र श्रमले तिनलाई प्रयोग गर्छन् भनी लेखेमा।

✓ शिक्षित, सिपालु र स्वस्थ जनसङ्ख्याले विकासलाई गति दिने भएकाले मानिस आफैँ विकासको स्रोत हुन् भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ मानव अधिकार संसारका सबै मानिसले मानिस भएकै कारण पाउँछन् र विश्वव्यापी हुन्छ; मौलिक हक कुनै देशको संविधानले आफ्ना नागरिकलाई दिन्छ र आफ्नै देशमा सीमित हुन्छ भनी लेखेमा।

✓ मानव अधिकारको आधार संयुक्त राष्ट्रसङ्घको विश्वव्यापी घोषणापत्र हो; मौलिक हकको आधार देशको संविधान हो भनी (वा हनन भए अन्तर्राष्ट्रिय कानुन र देशको अदालतको फरक) लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** **ज्ञान · २**

✓ अर्को देशको आक्रमणबाट देशको रक्षा गर्ने कार्य लेखेमा।

✓ विकास निर्माण, विपत्मा खोज र उद्धार, स्वास्थ्य शिविर वा संयुक्त राष्ट्रसङ्घको शान्ति स्थापना मिसनमध्ये अर्को कुनै एक कार्य लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** **प्रयोग · २**

✓ १५ × २ = ३० जना ६० प्रतिशत भएकाले जम्मा ५० सदस्य निकालेमा।

✓ मन्त्रीपरिषद्मा बढीमा ५० को २० प्रतिशत, अर्थात् १० जना निकालेमा।

६ लामो उत्तर

अङ्क विभाजन **ज्ञान · ४**

✓ जनताले निर्वाचित गरेको संविधान सभाबाट बनेको, वा सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणाली (निर्वाचित राष्ट्रपति राष्ट्रप्रमुख) भन्ने जस्तो एउटा विशेषता लेखेमा।

✓ सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको सरकार, वा ३१ ओटा मौलिक हकसहित मानव अधिकारको प्रत्याभूति भन्ने जस्तो दोस्रो विशेषता लेखेमा।

✓ आवधिक निर्वाचन, समतामूलक समाज निर्माणमा जोड, वा विविधताको सम्मान भन्ने जस्तो तेस्रो विशेषता लेखेमा।

✓ सार्वभौमसत्ता जनतामा निहित, राष्ट्रिय पहिचानमा जोड, वा धर्मनिरपेक्षता भन्ने जस्तो चौथो विशेषता लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

७ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · २**

यो छुवाछुत र भेदभाव भएकाले मानव अधिकारको हनन हो। संविधानले दिएको छुवाछुत र भेदभावविरुद्धको मौलिक हकको पनि हनन हो। पानी जस्तो आधारभूत आवश्यकताबाट कसैलाई वञ्चित गर्नु अति गम्भीर अपराध हो। म यो कुरा अभिभावक र शिक्षकलाई भन्छु वडा कार्यालय, प्रहरी वा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगमा उजुरी गर्न सघाउँछु र बालक्लबमार्फत गाउँमा छुवाछुत र भेदभावविरुद्ध सचेतना फैलाउँछु।

अङ्क विभाजन

- ✓ मानव अधिकार, वा छुवाछुत र भेदभावविरुद्धको हकको हनन भएको भनी चिनाएमा।
- ✓ वडा, प्रहरी वा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगमा खबर वा उजुरी गर्ने, वा समुदायमा सचेतना फैलाउने जस्तो उचित काम लेखेमा।

८ क्रियाकलाप: लोकतान्त्रिक संस्कार हो कि होइन?

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

लोकतान्त्रिक संस्कार हुन्: अरूको विचारको कदर गर्ने, बोल्दा पालो पर्खने, कक्षा मनिटर छान्दा भोट हाल्ने, छलफलबाट निर्णय गर्ने। होइनन्: आफ्नो कुरा नमानेकामा रिसाउने, कमजोर साथीलाई हेप्ने र थर्काउने, अरूलाई विभिन्न आधारमा घृणा गर्ने, साथीहरूसँग झगडा गर्ने।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	**जम्मा**
अङ्क	१८	६	३	२	**२९**

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking